

LLUCMAJOR
DESAPAREGUT

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS PARROQUIA DE SANT MIQUEL DE LLUCMAJOR

Margalida Martín Rimada

LLUCMAJOR DESAPAREGUT

Ajuntament
de **Lucmajor**

LLUCMAJOR DESAPAREGUT

Col·lecció «Illes Balears Desaparegudes»

Primera edició, març del 2026

© dels textos, Margalida Martín Rimada

© del pròleg, Tomàs Vibot Railakari

© de les fotografies, diversos autors

© de la col·lecció, Editorial Efadós

© de l'edició, Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3, nau A

08754 El Papiol (Baix Llobregat)

Telèfon 93 673 12 12

efados@efados.cat

www.efados.cat

AJUNTAMENT DE LLUCMAJOR

Plaça Espanya, 12

07620 Llucmajor (Illes Balears)

Telèfon 971 66 00 50

www.llucmajor.org

Idea original i disseny

Editorial Efadós

Assessorament lingüístic

M. Neus Doncel

Coordinació editorial

Isabel Grabulosa

Fotografia de la coberta

Jaume Salvà (Ed.) / Fons Família Martín-Rimada

ISBN 979-13-87658-73-1

B-2401-2026

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Llucmajor venç el temps

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Una mirada cap enrere

Pàg. 13

ES QUADRAT

On la història i la gent es troben

Pàg. 41

FORA DES QUADRAT

Llucmajor s'expandeix

Pàg. 67

ENTRE MÀQUINES I TAULELLS

Històries de feina i vida quotidiana

Pàg. 111

CULTURA I OCI

Un viatge per tradicions, festes i records

Pàg. 161

FORA VILA

Possessions i feines de sempre

Pàg. 171

DEVORA LA MAR

Aquells temps de sal i arena

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LLUCMAJOR VENÇ EL TEMPS

Tomàs Vibot Railakari, filòleg, escriptor, investigador, guia cultural i presentador

La facultat humana de recordar conduí a demanar-nos què és la memòria i de quina manera es pot preservar davant l'oblit de certs esdeveniments, espais i gent. Per associar aquesta necessitat nasqueren la literatura, la pintura i, més modernament, la fotografia (1839). Amb les primeres fotografies ja es podia observar un fragment congelat del temps, fix, presoner sobre el vidre, el paper o ara ja en un caramull de píxels sobre la pantalla. La fotografia té la capacitat de robar instants sentenciats pel temps i, de més a més, és un dels pocs llenguatges que poden ser entesos i comprensos a tot el món.

La història de Lluçmajor ja ha estat ben narrada amb paraules. Però la història d'una població o d'una comunitat també es pot traçar a través de les imatges.

Cada una d'aquestes fotografies significa un instant capturat d'un passat que no tornarà, però també és un context que aporta una valuosíssima informació per entendre d'on venim. Us anim a fer un exercici d'introspecció sobre cada una de les fotografies aquí inventariades. A més del protagonisme del primer pla, cercau segones, terceres i infinites capes d'informació, de relat, de context.

Una fotografia ha d'analitzar-se com una cala arqueològica: com més endins de la superfície –el punt focal– més dades n'extraureu per obtenir una lectura més precisa o completa d'un moment en la història. Una fo-

tografia ha de veure's com una eina per tractar amb coses que tothom coneix però a les quals ningú no presta atenció. Recordem la cèlebre frase de Berenice Abbott: «La fotografia ajuda les persones a veure».

Per altra banda, la rotunditat de les dades que aporta qualsevol imatge està també subjecta a lectures i a punts de vista: és per això que les fotografies s'ordenen segons la temàtica classificada per l'autora –Margalida Martín– i amb el corresponent peu. El mèrit d'aquest llibre no sols rau en el que conté, sinó especialment en com l'autora ens en planteja el contingut. El producte és bo; la presentació, inapel·lable.

De la mateixa manera que un àlbum familiar, el conjunt d'imatges antigues de Lluçmajor que teniu a les mans aporta una visió molt vívida del que ha estat aquest municipi durant el darrer segle. Aquestes fotografies, al cap i a la fi, mostren les cares no sols d'allò que Lluçmajor ha estat, sinó d'allò que Lluçmajor ha viscut i, sobretot, ha sentit.

Gràcies, Lluçmajor, i sobretot, enhorabona a l'autora per aquest impagable regal.

Introducció

UNA MIRADA CAP ENRERE

Margalida Martín Rimada

Aquest llibre vol ser una finestra oberta al passat, una invitació a contemplar llocs desapareguts i a redescobrir espais que, tot i persistir avui, ja no són com abans. A través d'aquest recorregut visual emergeix un Lluçmajor que ja no existeix, transformat tant en la seva fesomia urbana i rural com en els costums i festivitats que el definien. En les darreres dècades, la fotografia ha viscut una autèntica revaloració. Ja no és solament una expressió artística, sinó també un document històric i social d'un gran valor. Cada imatge és una font d'informació que permet múltiples lectures del moment captat per l'objectiu.

Aquest volum aprofita la riquesa i la diversitat de les fotografies recollides –imatges de Lluçmajor des de finals del segle XIX fins a la primeria dels anys setanta del segle XX–, que constitueixen un valuós testimoni visual de la història contemporània del municipi.

Les fotografies ens conviden a retrocedir en el temps i descobrir com eren els carrers, les places i els indrets abans que el progrés n'alteràs la fesomia i la identitat. Hi reviu escenes quotidianes: treballadors a les fàbriques de sabates, llucmajorers reunits en festes o celebracions populars. Són moments senzills però plens de vida, que, junts, configuren el relat col·lectiu d'un poble.

Més enllà del seu valor documental, aquestes imatges tenen el poder d'evocar emocions. Cada fotografia

RAFAEL JUAN SERVERA / FONTS FAMILIA JAUME ROIG

LLAURAR

A la pàgina 7, façana de la casa del carrer de Jaume I, 13, amb la ja desapareguda finestra renaixentista amb columnes torses i l'escut que coronava el portal de mig punt. A la pàgina anterior, Joan Juan i la seva dona, Maria Servera, llaura a l'antiga, amb l'arada enganxada a la bística, a So n'Eixida, el 1943.

CALA PI

Aina M. Mut, Jerònia Garcias, Magdalena Servera, Maria Mora, Francisca Ordinas i les germanes Tamberner «Lambias», entre d'altres, a cala Pi, damunt una roca dins la cala, cap als anys quaranta. Al fons, els penya-segats i el paisatge característic d'aquest indret del litoral llucmajorer.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONTS MAGDALENA SERVERA SERVERA

és una porta oberta als records, tant per a qui va viure aquells temps com per a les noves generacions. En un món que avança amb vertigen, aquest recull ens convida a aturar-nos, mirar enrere i valorar d'on venim. Preservar la memòria és, també, una manera de preservar la nostra identitat.

Cada època i cada fotògraf ofereixen una mirada pròpia: alguns actuen com a cronistes del seu temps, d'altres capten amb sensibilitat l'essència d'un instant irrepitible.

El llibre s'estructura en sis capítols. El primer recorre els carrers que formen Es Quadrat, element singular i perdurable de l'organització urbana medieval. El segon analitza el creixement urbà de la primera meitat del segle xx. El tercer recull la memòria de fàbriques i comerços desapareguts. El quart, «Cultura

i oci», aborda diversos àmbits de la vida social i cultural: escoles –només s'hi han inclòs aquelles que ja han desaparegut; les que, d'una manera o altra, encara perviuen, no hi figuren–, teatres, festes, celebracions religioses, agrupacions musicals, activitats esportives i altres expressions del temps lliure. El cinquè capítol està dedicat a les feines tradicionals de fora vila i a dues possessions emblemàtiques del terme. El sisè i darrer capítol, centrat en els nuclis costaners, convida a reflexionar sobre l'evolució del municipi i la transformació del seu litoral.

Finalment, vull expressar el meu agraïment a totes les persones, famílies i entitats que em van cedir fotografies durant l'elaboració de *L'Abans*. Sense la seva generositat, aquest llibre que ara teniu entre les mans no hauria estat possible.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS BIEL THOMAS ROSSELLÓ

ES QUADRAT

On la història i la gent es troben

Lluçmajor forma part de les viles de nova creació projectades pel rei Jaume II a partir de les Ordinacions del 1300. Un dels exemples més clars d'aquesta planificació urbana medieval és Es Quadrat, un traçat gairebé perfecte d'uns 450 metres de costat que abraça una vintena d'hectàrees. Aquest espai, delimitat pels actuals carrers del Convent, Orient/Jaume II, Major i del Vall, ha estat al llarg dels segles el cor del poble. Es Quadrat concentra una bona part del patrimoni arquitectònic de Lluçmajor, dada que confirma la seva importància com a espai identitari i centre històric de la vila. A dins s'hi concentren els edificis, i també els indrets, més significatius, com l'Ajuntament, la plaça d'Espanya, l'església parroquial de Sant Miquel o la Rectoria, i una bona part de les cases antigues que conserven encara la tipologia tradicional. Passejar per Es Quadrat és fer un viatge al passat de Lluçmajor: els carrers estrets i rectilinis, les façanes de marès i els portals adovellats evocuen la vida d'altres temps. Avui, igual que abans, Es Quadrat continua essent un espai viu i punt de trobada per als lluçmajorers.

TOMÀS MONSERRAT / FONS JAUME MONSERRAT CALDÉS

CARRER DE LA FONT

Detall de la finestra renaixentista a la façana de l'antiga farmàcia Aulet, actualment desapareguda. El 16 de novembre del 1906, el llucmajorer Pere Ignasi Aulet Company obri aquesta apotecaria al carrer de la Font. A la planta baixa s'ubicaven el dispensari, la botiga i el magatzem, i al primer pis, el laboratori. El 22 de juny del 1930, Pius XI va canonitzar la beata Catalina Thomàs. A Lluçmajor, igual que a altres indrets de Mallorca, es va celebrar aquest esdeveniment amb distints actes. La fotografia de la dreta, del mes de novembre d'aquell mateix any, capta el moment en què aquesta processó desfila pel carrer de la Font.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS BIEL THOMÀS ROSSELLÓ